

LASTEN OPPIMISVAIKEUKSIIN LIITTYVÄ
KAKSIKIELINEN OPAS MAAHANMUUTTAJALASTEN
VANHEMMILLE

Murat Buyukay
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Asioimistulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Buyukay, Murat. Lasten oppimisvaikeuksiin liittyvä kaksikielinen opas maahanmuuttajalasten vanhemmille. Diakonia-ammattikorkeakoulu, syksy 2015. 52 s., 2 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Asioimistulkkauksen koulutusohjelma, tulkki (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli valmistaa lasten oppimisvaikeuksiin liittyvä opas, joka on tarkoitettu maahanmuuttajalasten vanhemmille. Oppaan tarkoitus on antaa vanhemmille riittävästi tietoa oppimisvaikeuksista ja näin vähentää vanhempien ennakkoluuloja. Samalla pyritään myös estämään kielteisen asenteen synty oppimisvaikeuksien selvitysprosessin aloittamista sekä prosessin jälkeen annettavia tukimuotoja kohtaan. Opas laadittiin sekä suomen että turkin kielellä.

Oppaan laatimiseen oli tarvetta, koska Suomesta ei löydy maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettuja oppaita. Niilo Mäki instituutin nettisivulta löytyy kielen erityisoppimisvaikeuksiin ja matematiikan oppimisvaikeuksiin liittyviä oppaita suomalaisille vanhemmille. Oppaat ovat laajoja ja kielellisesti vaikeita erityisesti maahanmuuttajavanhemmille. Opinnäytetyönä tuotetusta oppaasta voi olla hyötyä sekä vanhemmille että koulun henkilökunnalle kuten luokan opettajille ja koulupsykologille.

Opinnäytetyössäni ovat olleet työelämätahoina mukana Vantaan Länsimäen ja Helsingin Pelimannin koulu, joista työhön on saatu tilastotietoja työn alku- ja tarvekartoituksen sekä työelämän ohjaaja Lauri Janhusen Pelimannin kolusta.

Opinnäytetyössäni on neljä osaa. Ensimmäinen osa käsittelee maahanmuuttajia ja maahanmuuttajalapsia, toinen oppimisvaikeuksia ja kolmas osa oppimisvaikeuksiin annettavia tukimuotoja koulussa. Viimeisessä osassa käsitellään työn liitteenä olevan oppaan valmistamisprosessia.

Opinnäytetyön tuoteosa, joka sisältää oppaan laatimisen, on produktio eli opas vanhemmille. Oppaan rungon valmistamisessa hyödynsin Niilo Mäki instituutissa valmistettuja oppaita. Myös hyödynsin internetistä löytämäni turkinkielisen artikkelia.

Asiasanat: maahanmuuttaja, maahanmuuttajalapsi, oppimisvaikeudet, tukimuodot, yleinen tuki, tehostettu tuki, erityinen tuki, opas

ABSTRACT

Buyukay, Murat. Immigrant Children with Learning Difficulties – A Bilingual Guide for Parents. Diaconia University of Applied Sciences. 52 p., 2 appendix. Language: Finnish. Helsinki, autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Community Interpreting. Degree title: Interpreter.

The purpose of this study was to prepare a guide for the parents of immigrant comprehensive school pupils who have learning difficulties. In this thesis, the main aim of this guide was to provide sufficient information about learning difficulties, thus decreasing immigrant parents' prejudice and preventing their negative attitude towards diagnostic testing.

It was necessary to prepare this guide since such guide intended for the immigrants does not exist at the moment. The webpage of Niilo Mäki Institute provides such guides about the children's learning difficulties and the intervention related to reading, writing or mathematical abilities for Finnish parents. These guides are quite extensive and detailed but hard to be understood by non-Finnish parents. The guide that can be prepared might be beneficial for both parents and the employees of the schools, e.g. teachers and school psychologists.

This study was conducted in cooperation with Länsimäki School (Vantaa) and Pelimanni School (Helsinki). Thus, the necessary statistics of the immigrant pupils in this thesis was obtained from Länsimäki School.

This study has four main sections. First section is about foreign parents and their children. Second section is about learning difficulties. The third section is about the support that will be provided for children and the fourth section is about the process of the preparation of the guide.

Keywords: Immigrants, immigrant children, learning difficulties, intervening support, general support, extensive support, special support, guide

ÖZET

Büyükay Murat. Finlandiya'daki göçmen çocuklarının öğrenme zorlukları ile ilgili ebeveynlere yönelik iki dilde hazırlanmış kılavuz kitapçık. Güz donemi 2015. 52 sayfa., 2 ekler.

Diakonia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Toplum Çevirmenliği Programı, Ter-cüman.

Bu bitirme tezinde esas hedef öğrenme zorluğu çeken çocukların ebeveynlerine yönelik öğrenme zorlukları ile ilgili bilgi veren bir kitapçık hazırlamaktır.

Kitapçığın amacı, anne ve babalara bu konuda detaylı bilgiler vererek onların bu konudaki ön yargılarını birazcık olsun azaltmaktır. Kitapçık aynı zamanda, öğrenim bozukluğunun sebeplerinin açığa çıkartılması için yapılmak istenen araştırmalara ve bunun sonunda çocuk için önerilen desteklere karşı olan ebeveynlerin olumsuz tavırlarını azaltmayı hedeflemektedir

Bu kitapçığı hazırlamaya ihtiyaç vardı çünkü henüz yabancı çocukların aileleri için herhangi bir kitapçık (kılavuz) hazırlanmamıştı. Niilo Mäki enstitüsünün internet sayfasında Finli aileler için hazırlanmış olan bazı kılavuzlar mevcuttur, bunlarda dilsel, matematiksel öğrenim zorluğu çeken çocuklar için düzenlenmiştir. Bu kılavuzlar çok detaylı olup, içerik ve dil olarak yabancı aileler için pek uygun değildir. Bu kılavuzdan hem ebeveynler hem de sınıf öğretmenleri ve okul psikologları gibi okul çalışanlarda faydalanabilirler.

Bu çalışmada, Vanta belediyesinin Länsimäki okulu ve Helsinki belediyesinin Pelimanni okulu ile işbirliğinde bulunulmuş ve Vantaan Länsimäki okulu'nun göçmen öğrencileri ile ilgili istatistiki bilgilerine çalışmanın göçmenlerle ilgili bölümünde yer verilmiştir.

Bitirme tezi dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Finlandiya'daki yabancılar ve çocukları hakkında genel ve istatistiki bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde öğrenim zorlukları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise öğrenim zorluğu çeken çocuklara sunulan destekler hakkında bilgi verilmiştir. Son bölümde ise bu kılavuzun hazırlanması safhası hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Tezin son kısmı kılavuzun hazırlanması, yani ürünün hazır hale getirilmesidir. Kılavuzu yaparken Niilo Mäki Enstitüsünün internet sayfasındaki kılavuzlarının iskeleti göz önüne almıştır. Ayrıca bulmuş olduğum bir Türkçe kaynaktan da faydalanılarak Türk ailelere yönelik basitleştirilmiş ve daha özet hale getirilmiş bir kılavuz yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: Göçmenler, Göçmen çocukları, öğrenme zorlukları, destek yöntemleri, genel destek, güçlendirilmiş destek, özel destek, kılavuz.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 MAAHANMUUTTAJAT JA MAAHANMUUTTAJALAPSET SUOMESSA.....	9
2.1 Maahanmuuttaja käsitteenä	10
2.2 Maahanmuuttajataustaiset lapset ja koulunkäynti	13
2.3 Maahanmuuttajaoppilaiden tilastotiedot Länsimäen koulussa.....	15
3.1 Oppimisvaikeuksien lajit	18
3.1.1 Toiminnanohjauksen vaikeudet	18
3.1.2 Tarkkavaisuushäiriö	18
3.1.3 Matematiikan erityisvaikeus	19
3.1.4 Kielelliset erityisvaikeudet ja lukivaikeus	19
3.1.5 Hahmotusvaikeudet	20
3.1.6 Muistiongelmät.....	20
3.1.7 Motoriset ongelmat	21
3.2 Kouluvalmiuden selvittäminen	21
4 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI.....	23
4.1 Yleinen tuki.....	23
4.2 Tehostettu tuki.....	24
4.3 Erityinen tuki.....	24
5 OPPAAN VALMISTAMISPROSESSI.....	26
6 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	27
LÄHTEET	29
LIITE 1. Suomenkielinen opas	32
LIITE 2. Turkinkielinen opas	42

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on valmistaa opas maahanmuuttajalasten vanhemmille. Oppaassa kerrotaan oppimisvaikeuksista ja lapselle suositelluista tukitoimista. Oppaan avulla pyritään lisäämään tietoisuutta aiheesta ja estämään vanhempien ennakkoluuloja liittyen oppimisvaikeuksiin ja niiden selvittämiseen liittyviin prosesseihin.

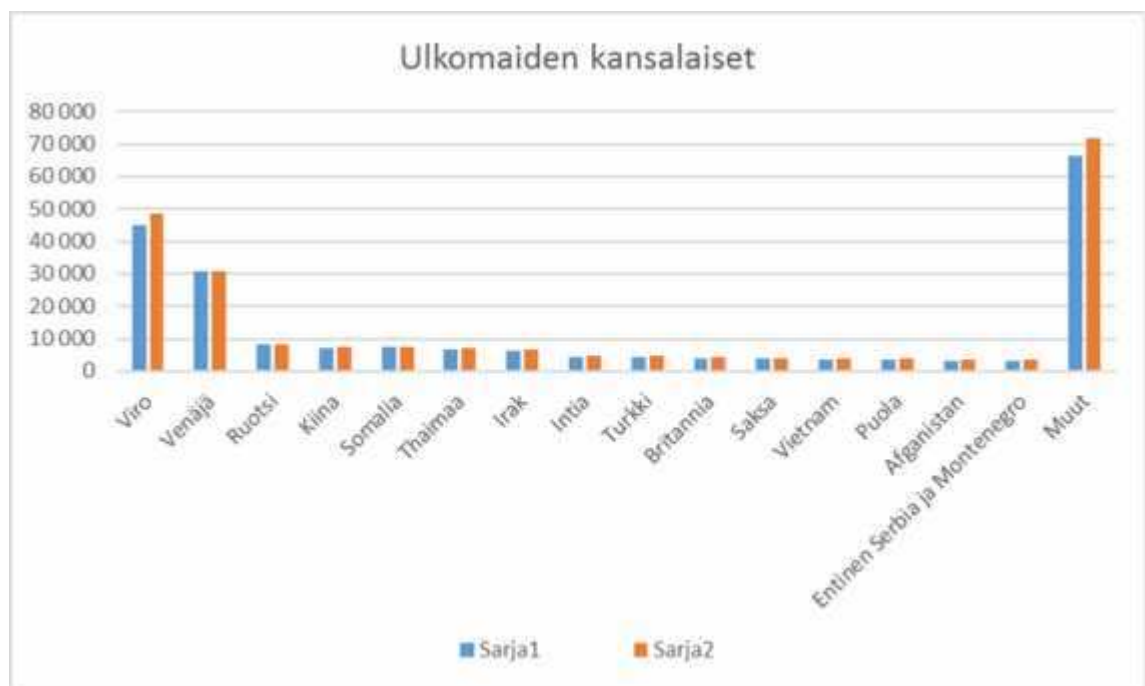
Olen ollut harjoittelujaksolla Länsimäen koulussa asioimistulkin ammattitutkinto-opintojeni aikana, ja opettajien pyynnöstä olen ollut avustamassa maahanmuuttajalapsia esimerkiksi matematiikan tai biologian tunnilla. Silloin harjoittelun kuluessa tuli ilmi, että joskus maahanmuuttajalasten vanhemmat eivät suostu aloittamaan lasten oppimisvaikeuksiin liittyvää selvittämistä eivätkä sen jälkeen asiantuntijoiden suosittamia tukitoimenpiteitä. Tämä torjuva asenne johdetaan yleensä vanhempien puutteellisista tiedoista, jotka liittyvät oppimisvaikeuksiin, joten tämän ennakkoluulon ja puutteellisten tietojen vaikutuksen vähentämiseksi olisi hyvä valmistaa jonkinlainen opas vanhemmille, jotta he eivät suhtautuisi vahvan kielteisesti tähän prosessiin ja lasten oppimisoikeus olisi turvattu.

Tämän oppaan pääkohderyhmänä ovat maahanmuuttajalasten vanhemmat, mutta periaatteessa oppaasta olisi hyötyä myös perusopetusalan henkilöstölle sekä oppimisvaikeuksien selvittämistä työkenteleville puheterapeuteille ja koulupsykologille.

Oppaan valmistamisprosessi toteutui kolmessa eri vaiheessa. Ensimmäinen vaihe oli alan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin tutustuminen. Toisessa vaiheessa keräsin alan tärkeää terminologiaa yhteistyössä asiantuntijoiden eli koulupsykologin ja opettajien kanssa. Kolmannessa vaiheessa aloitin varsinaisen oppaan kirjoittamisen. Oppaan alussa kerrotaan ensin yleisoppimisvaikeuksista kuten dysfasiasta yleistajuisesti ja lopussa kerrotaan oppimisen tukemisen muodoista. Opas on sekä suomen että turkin kielellä liitteenä työni lopussa.

2 MAAHANMUUTTAJAT JA MAAHANMUUTTAJALAPSET SUOMESSA

Tilastokeskuksen internet-sivulta saatujen tietojen mukaan Suomessa asui vuonna 2013, 207 511 ulkomaan kansalaista. Vuonna 2014 Suomessa asuvia ulkomaan kansalaisia oli 219 675. (Tilastokeskus 2015). Suomessa asuvien ulkomaan kansallistujakauma näkyy alla olevassa kaaviossa.

KAAVIO 1. Ulkomaiden kansalaiset Suomessa (Tilastokeskus 2015a).

Vuonna 2013 8930 ulkomaalaista henkilöä sai Suomen kansalaisuuden. Suomeen tulee ulkomaalaisia sekä turvapaikanhakijana että perheenyhdistämisen kautta. Alla olevassa kaaviossa näkyy maahan tulleiden ihmisten määrä vuosina 2000–2014.

KAAVIO 2. Turvapaikanhakijat ja perheen yhdistämisen kautta tulleet ulkomaalaiset (Tilastokeskus 2015b).

2.1 Maahanmuuttaja käsitteenä

Maahanmuuttajat ovat henkilöitä, jotka tulevat asumaan maassa pidempään. Joskus tämä käsite viittaa sellaiseen henkilöön, joka on syntynyt Suomessa ja molemmat tai jompikumpi vanhempi on muuttanut Suomeen aikaisemmin.

Maahanmuuttajat voidaan kuitenkin jakaa muuttonsa perusteella kahteen ryhmään. Toiseen ryhmään kuuluvat ne, joiden on ollut pakko lähteä kotimaastaan ja toiseen ryhmään ne, jotka ovat lähteneet vapaaehtoisesti. Ensimmäinen ryhmä käsittää pakolaiset, toinen ryhmä siirtolaiset ja paluumuuttajat. (Vuoriheimo 2004, 3.)

Maahanmuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö. Maahanmuuttaja on yläkäsite, joka sisältää kaikki eri syystä muuttavat henkilöt, kuten yllä todettiin. Yleiskielessä se tarkoittaa kaikkia Suomessa asuvia etnisesti ei-suomalaisia henkilöitä, jotka ovat syntyneet Suomen ulkopuolella. (Tulkkaus turvapaikkamenettelyssä 2009.)

Paluumuuttaja tarkoittaa sellaista henkilöä tai hänen sukulaistaan, joka palaa takaisin kotimaahansa. Siirtotyöläiseksi sanotaan sellaista ihmistä, joka muuttaa

pidemmäksi aikaa töihin ulkomaille. Esimerkiksi 1970-luvulla turkkilaiset siirtotyöläiset menivät Saksaan. Monien tarkoitus oli säästää rahaa ja palata kotimaahansa elämään vauraampina, mutta monet ovat juurtuneet uuteen kotimaahansa. Tänä päivänä Saksassa asuu jo 4. ja 5. sukupolvi turkkilaisia.

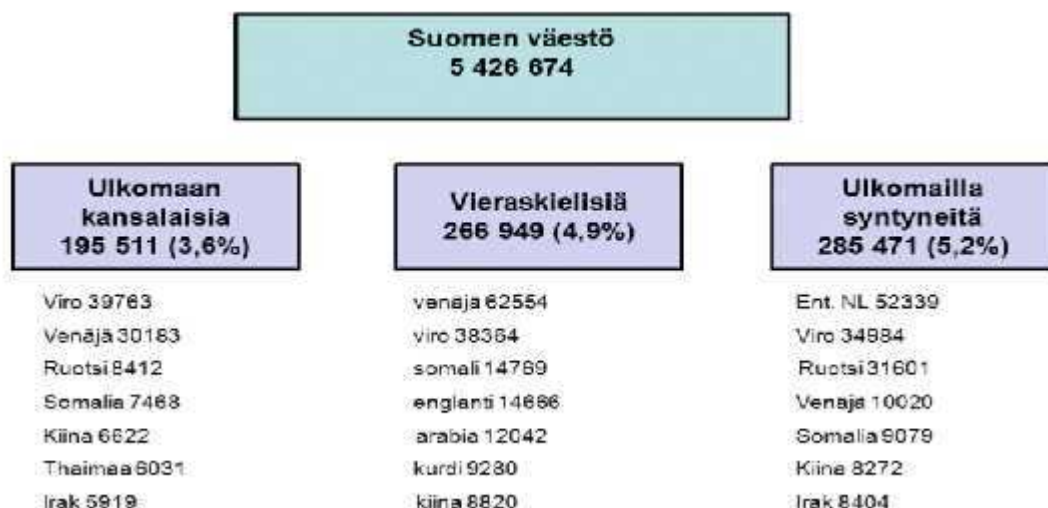
Turvapaikanhakija on henkilö, joka joutuu muuttamaan omasta maastaan. Häntä on vainottu kotimaassaan kielen, rodun, kulttuurin, uskonnon tai poliittisen vakaumuksen takia.

Kun turvapaikanhakija saa toisesta maasta turvapaikan, häntä aletaan kutsua pakolaiseksi. Kiintiöpakolaiset ovat sellaisia henkilöitä, jotka YK:n henkilökunta on haastatellut ja antanut pakolaisen aseman pakolaisleirillä. (Väestöliitto 2015.)

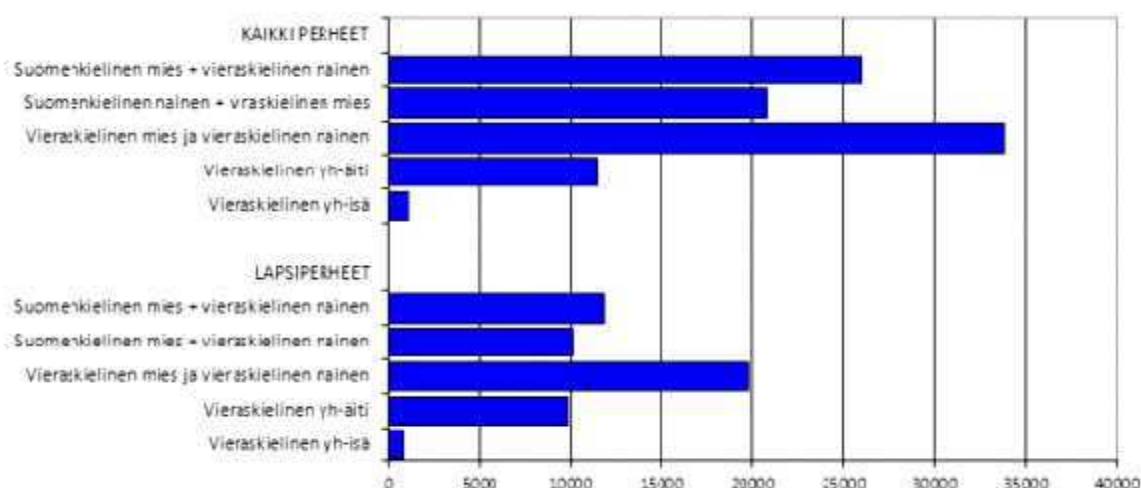
Maahanmuuttajien määrä vaihtelee sen mukaan, lasketaanko se kielen, kansalaisuuden tai syntymämaan perusteella. Venäläiset ja virolaiset kansalaiset muodostavat suurimmat ryhmät Suomessa asuvista ulkomaalaisista. He muodostavat myös suurimmat vieraskielisten ryhmät. (Väestöliitto 2015.)

Suomessa asuu vakituisesti opiskelun, työn tai perhesiteiden kautta tulleita ulkomaalaisia. Työperäistä ja perhesuhteisiin perustuvaa maahanmuuttoa on huomattavasti. 1980-luvun alusta lähtien maahanmuutto painottui perheen yhdistämiseen ja pakolaisuuteen liittyvään maahanmuuttoon, ja 1990-luvulla Suomeen muutti vuosittain noin 13000 ihmisiä. 2000-luvulla tämä määrä kaksinkertaistui, eli vuodessa noin 30000 henkeä muutti Suomeen. (Väestöliitto 2015.)

Vuonna 2012 Suomen ulkomaalaisväestö jakautui kielen, kansalaisuuden ja syntymämaan perusteella seuraavasti:

KUVIO 1. Suomen väestö. (Väestöliitto 2015a)

KAAVIO 3. Tilastokeskuksesta saatujen tilastojen mukaan maahanmuuttajaperheet kielityypeittäin jakautuivat seuraavasti vuonna 2012 (Väestöliitto 2015b)

Monet turvapaikanhakijat saapuivat Suomeen perheensä kanssa tai yksin, mutta myöhemmin perheenyhdistämisen kautta muut perheenjäsenet tulivat Suomeen. Pakolaisten alaikäisten lasten edunvalvoja Dina Antilan (henkilökohdainen tiedonanto 15.9.2015) mukaan Suomeen on saapunut myös Somaliasta ja Lähi-idän maista alaikäisiä turvapaikanhakijoita ilman huoltajaa. Vieraskielis-

ten lasten ja nuorten määrä sekä heidän osuutensa näkyy alla olevasta taulukosta.

KAAVIO 4. Vieraskieliset lapset ikäryhmittäin. (Väestöliitto 2015c)

Yllä olevassa kaaviossa näkyy myös maahanmuuttoliikkeen jyrkkä kasvu vuodesta 1990 lähtien. Tilastojen mukaan maahanmuuttajalasten ja -nuorten määrä oli vuonna 2012 noin 85000 ja heistä suurin osa on kouluikäisiä.

2.2 Maahanmuuttajataustaiset lapset ja koulunkäynti

Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan sellaisia lapsia tai nuoria, jotka ovat muuttaneet Suomeen tai ovat syntyneet maahanmuuttajaperheisiin. Maahanmuuttajaopiskelijoiden osuus perusopetuksen oppilaista on kasvussa, ja joissain kouluissa heidän osuutensa on puolet kaikista oppilaista. Erityisesti Etelä-Suomessa maahanmuuttajaperheet keskittyvät tietyille asuinalueille. Esimerkiksi Vantaalla Länsimäessä, Koivukylässä ja Helsingissä Itäkeskuksessa ja Vuosaaren alueella maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrä on kasvussa.

Maahanmuuttajaperheen lapsilla on oikeus käydä peruskoulua ja saada samantyyppistä perusopetusta kuin suomalaisilla lapsilla. Maahanmuuttajalapsen ja -nuoren käyvä aluksi valmistavan luokan, jossa opetellaan koulussa tarvittava suomen kielen taito. Valmistavan luokan aikana lapsi voi osallistua myös yleisopetukseen muiden lasten kanssa. Tätä opetusta kutsutaan integroiduksi opetuksi. Kunnat järjestävät valmistavaa opetusta, mutta se ei ole pakollista. Valmistavan luokan oppilasmäärää ei ole rajoitettu, periaatteessa tällaista opetusta voidaan järjestää yhdellekin oppilaalle, mutta sitä pitäisi olla järkevä maksimimäärä, jotta opetus sujuisi hyvin ja olisi hyödyllistä. (Opetushallitus 2015a.)

Perusopetuslain (628/1998) 4. luvun § 9:n mukaan valmistavan luokan opetus järjestetään vuodeksi, mutta joskus erikoistilanteissa sitä voidaan pidentää.

Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on antaa Suomeen muuttaville valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomessa vakinaisesti asuvalla oppivelvollisuusikäisellä (7–17-vuotiaalla) maahanmuuttajalla on oikeus samaan peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin. (Opetushallitus 2015a.)

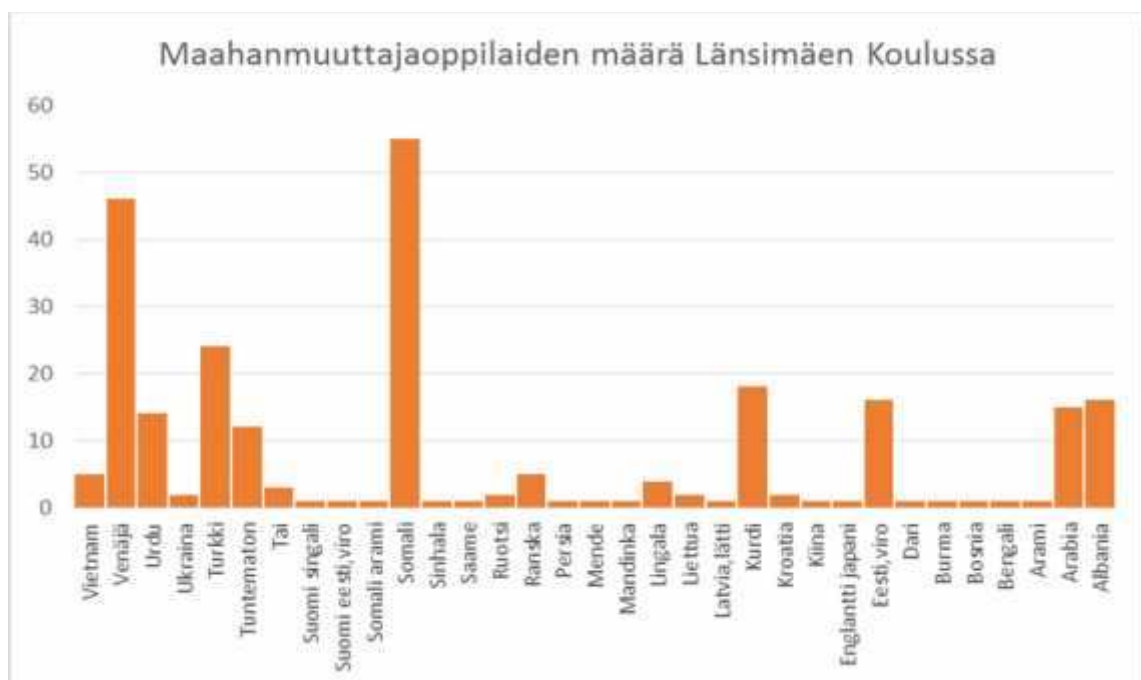
Oppilas, jonka äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, voi opiskella suomen kieltä suomen toisena kielenä -oppimäärän mukaan. Henkilökohtainen opetussuunnitelma ja arvioinnin kriteerit on vahvistettu suomen toisena kielenä -oppimäärää varten. (Opetushallitus 2014, 117–118.) Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla ulkomaalaisella on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan ja kieltään. Tämän opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan monikielisuuden kehittämistä. Oman äidinkielen oppimisella on myös vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumiseen. Opetuksen järjestäjä laatii itse paikallisen opetussuunnitelman. (Opetushallitus 2014, 463.)

Oman äidinkielen ylläpito ja opetus on oppilaalle vapaaehtoista. Yleensä oman äidinkielen opetusta järjestetään kaksi tuntia viikossa, ja koulussa on oltava vähintään 4 opiskelijaa, jotta koulussa pystytään järjestämään oman äidinkielen opetusta. (Opetushallitus 2011,15).

Länsimäen koulun opetussuunnitelmassa todetaan seuraavasti:

Koulu on lasta varten; koulu on osa lapsen maailmaa ja elämää sekä ympäristöä. Koulussa lapsi kasvaa tunteineen, taitoineen ja tietoineen tehdessään työtä ja kokiessaan onnistumisia ja pettymyksiä turvallisessa ympäristössä. Koulun tehtävänä on kasvattaa lapsesta vastuuntuntoinen ja suvaitsevainen yhteisön jäsen. Tähän tehtävään osallistuvat koko koulun henkilökunta, vanhemmat ja koulun eri yhteistyötahot. Opetuksella pyritään ohjaamaan lasta tietojaan ja taitojaan soveltavaksi, itsenäiseksi, ongelmia ratkovaksi, terveen itsetunnon omaavaksi nuoreksi. Oppilaalle annetaan mahdollisuuksia edetä oppimisessa omien taitojensa mukaisesti. (Länsimäen koulun opetussuunnitelma 2006, 3.)

2.3 Maahanmuuttajaoppilaiden tilastotiedot Länsimäen koulussa.

KAAVIO 5. Länsimäen koulun vieraskieliset oppilaat (Länsimäen koulu 2015)

Tämä kaavio heijastaa myös koko Suomen tilannetta. Länsimäen koulussa maahanmuuttajien jakauma on samankaltainen kuin koko maassa.

KAAVIO 6. Länsimäen koulun erityisopetuspäätökset kielen mukaan (Länsimäen koulu 2015)

Ylläolevan kaavion mukaan Länsimäen koulussa suurimmat ryhmät ovat somalinkieliset, venäjänkieliset, turkinkieliset ja kurdinkieliset ryhmät. Mutta voimassa olevan erityisopetuspäätöksen mukaan jakauma ei tällainen. Tämän kaavion mukaan suurin ryhmä on somalinkieliset ja seuraavaksi suurin ryhmä on turkinkieliset ja kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat kurdinkieliset oppilaat. Vaikka venäjänkieliset ovat toiseksi suurin ryhmä koulussa, siellä ei ole yhtään venäjänkielistä lasta, jolla olisi erityisopetuspäätös.

3 OPPIMISVAIKEUDET

Tähän on koottu yleistä tietoa oppimisvaikeuksista ja niiden ilmenemisestä koulunkäynnissä. Oppimisvaikeuksien kuvaukset on pelkistetty ja esitetty yleisellä tasolla tämän työn tarkoitusta varten.

Lasten vanhemmat huomaavat ensimmäisinä lapsen oppimisvaikeuksiin liittyviä oireita kotona, kuten sen, että nämä lapset sekoittavat b, d ja p -kirjaimet ei-

vätkä opi viikonpäiviä ja kuukausien nimiä. Yleensä näitä lapsia sanotaan heti helposti laiskoiksi, levottomiksi jopa tyhmiksi, mutta oikeasti he kärsivät oppimisvaikeuksista. Sunan mukaan näiden lasten älykkyystaso on normaali. Esimerkiksi lukihäiriöstä kärsivä lapsi voi olla luonnontieteessä tai matematiikassa taitava. (Polat Suna M.A. , 1).

Oppimisvaikeuksia ilmenee noin 8–10 prosentilla kaikista kouluikäisistä lapsista. Pojilla esiintyy enemmän oppimisvaikeuksia kuin tytöillä. (Polat Suna M.A. , 2.) Suomessa koko väestöllä tehtyjen tutkimusten mukaan erilaisia oppimisvaikeuksia on 10–20 prosentilla ihmisistä. Periaatteessa niitä on jokaisessa luokassa ja koulussa. (Dufva & Poskiparta 2009.)

Monesti on hyvin vaikea määritellä, mistä maahanmuuttajataustaisen oppilaan oppimisen vaikeus johtuu. Ei ole varma, että onko kyseessä heikko suomen kielen taito vai kielenkehityksen liittyviä ongelmia? Oppimisvaikeuden osoittamisessa pitäisi tehdä tarkat tutkimukset.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan oppimisvaikeuden määrittelyssä tarvitaan riittävän pitkäaikaista seuranta. Esimerkiksi oppilaan kirjoitusten kehittymistä voidaan tarkastella useamman vuoden ajan.

Myös monilla maahanmuuttajataustaisilla oppilailla on takanaan traumaattisia kokemuksia. Trauman psyykkiset vaikutukset eivät tule näkyviin välttämättä heti tapahtuman jälkeen, vaan jopa vuosia myöhemmin. (Nissilä & Sarlin 2009.)

Oppimisvaikeuksien oikeaa syytä ei tiedetä, mutta siihen voi vaikuttaa monta eri asiaa. Esimerkiksi aliravitsemus raskausaikana, infektion aiheuttavat sairaudet, äidin raskausaikana käyttämät lääkkeet, komplikaatio synnytyksessä tai perinnölliset syyt. (Polat Suna M.A. , 2).

Oppimisvaikeuksista kärsivien lasten on saatava apua tähän ongelmaan varhaisessa vaiheessa, jotta näiden lasten oppiminen voitaisiin turvata. Jos oppimisvaikeuksia ei hoideta lapsena, niiden vaikutukset voivat jatkua myös aikuisena. (Nukari 2010, 12–13.)

3.1 Oppimisvaikeuksien lajit

Seuraavassa esitellään yleisellä tasolla eri oppimisvaikeuksien lajeja ja kerrotaan niiden ilmenemistavoista koulunkäynnissä.

3.1.1 Toiminnanohjauksen vaikeudet

Toiminnanohjauksella tarkoitetaan taitoa toimia päämäärätietoisesti, osavaiheittain, suunnitelman mukaan ja palautetta hyväksikäyttäen kohti valittua tavoitetta (Lasten neuropsykologinen tutkimus, HYKS-sairaanhoitoalue). Yleisemmin toiminnanohjauksen vaikeudet voivat ilmetä vaikeutena suunnitella, toteuttaa ja saattaa loppuun koulutyöskentelyä tai kuunnella ohjeita ja toimia niiden mukaan koulun arjessa.

3.1.2 Tarkkavaisuushäiriö

Tarkkavaisuushäiriöön (ADHD) liittyy keskeisesti vaikeus säädellä tarkkavaisuutta. Sen keskeiset oireet ovat tarkkaamattomuus, ylivilkkaus ja impulsiivisuus. (Käypä hoito – ADHD.) Myös keskittymiskyvyn häiriöherkkyys on yleistä. Koulussa oppilaan toimeliaisuus aiheuttaa monenlaista hankaluutta opetukseen keskittymisessä. Hänen voi olla hyvin vaikea seurata opetusta, työskennellä pitkäjänteisesti, pysyä omalla paikallaan tai noudattaa yleisiä käytössääntöjä.

Oireiden puhkeamisikä on ennen 6.ikävuotta, eikä yhtenäistä etiologiaa voida osoittaa. Motorinen kehitys voi olla normaalia tai siinä voi ilmetä viivästyneisyyttä ja varhaisiässä voi näkyä kömpelyyttä. Hieno- tai karkeamotorisia ongelmia voi yleensä ilmetä, mutta älyllinen kehitys on useimmiten tavonomaista. Sosiaalisessa kehittämisessä voi esiintyä epäsosiaalista välinpitämättömyyttä ja ärsykesidonnaisuutta.

ADHD:n hoidossa ja kuntoutuksessa alla olevat seikat ovat hyvin tärkeitä:

- Vakaa ympäristö
- Hoito- ja opetushenkilöstön toimien yhdenmukaisuus
- Havainto- ja muistitoimintojen kehittäminen
- Oman kehon hahmotus
- Palkitseminen toivotusta käyttäytymisestä
- Rauhoittavat lääkkeet (Ikonen & Virtanen 2007, 408–412.)

3.1.3 Matematiikan erityisvaikeus

Matematiikan oppimisvaikeudet voidaan jakaa yleisemmin kahteen ryhmään: Mekaanisen laskemisen vaikeus sekä matemaattisen päättelyn vaikeus (Korkman & Peltomaa 1997). Koulussa oppilaalla voi olla vaikeutta lukumäärän, lukusuoran, laskutoimitusten tai kertotaulujen oppimisessa sekä yleisemmin vaikeutta matemaattisen hahmottamisen tai ajattelun suhteen.

3.1.4 Kielelliset erityisvaikeudet ja lukivaikeus

Kielellisissä erityisvaikeuksissa lapsen kielelliset taidot kehittyvät tavallista hitaammin ja hänellä voi olla vaikeuksia puheen ääntämisessä, lauserakenteissa sekä yleisesti puheen sujuvuudessa (Oppimisvaikeus i.a.). Lukivaikeudella tarkoitetaan yleisemmin vaikeutta lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa.

Nimeämisen vaikeus (A) näkyy vaikeutena oppia äänne-kirjain vastaavuutta, mikä hankaloittaa kirjainten ja numeroiden oppimista koulun alussa. Äänten käsittelyn vaikeus (B) liittyy kuuloaistin erottelukykyyyn ja hankaloittaa niin puheen ymmärtämistä, tuottamista kuin kielellisten äänneasujen oppimista. Mekaanisen lukemisen ja luetun ymmärtämisen vaikeudet (C) voivat tulla esille lukemisen opetteluun edetessä ja hankaloittavat oppimista monessa eri kouluaineessa. (Oppimisvaikeus i.a.)

Kielenkehityksen erityisvaikeuksien oireita näkyy selvästi 2–4 vuoden iässä. Erityisvaikeuksien syynä voivat olla keskushermostolliset syyt, hankitut kieli- ja puhehäiriöt (traumaattiset syyt), infektiot, astma, psyykkiset syyt ja sosioemotionaaliset syyt. Näistä vaikeuksista kärsivillä henkilöillä voi olla hahmotushäiriötä ja he voivat olla kömpelöitä. Älyllinen kehitys on useimmiten tavanomainen. Pääoireena ovat puheen tuottamisen tai ymmärtämisen vaikeus, ilmaisun häiriöt ja korkeatasoisen kielellisen prosessoinnin häiriöt. Heillä voi olla myös vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa. Hoidossa ja kuntoutuksessa käytetään seuraavia harjoituksia: kuuntelemisen harjoittelut, sanavaraston kasvattaminen, kuuntelemisen harjoittelu ja kommunikaatiotaitojen tukeminen visuaalisin ja visumotorisin keinoin. (Ikonen & Virtanen 2007, 408–412.)

3.1.5 Hahmotusvaikeudet

Hahmotusvaikeudet näyttäytyvät hankaluutena hahmottaa avaruudellisia suhteita, arvioida suuntia tai hahmottaa osista kokonaisuutta. Hahmotusvaikeuksista kärsivän koululaisen on vaikeaa tunnistaa ja jäljentää geometrisia muotoja, hahmottaa tai jäljentää kirjaimia ja numeroita sekä rakentaa kolmiulotteisia kuvia. Koulussa oppilaan hahmotusvaikeuksiin liittyy usein myös hienomotorisia vaikeuksia esimerkiksi kynänkäytössä ja hän saattaa vältellä vaikeaksi kokemiaan tehtäviä. (Oppimisvaikeus i.a.)

3.1.6 Muistiongelmat

Pelimannin koulun koulupsykologi Lauri Janhusen (henkilökohtainen tiedonanto 1.10.2015) mukaan muistiin liittyvät ongelmat ovat monenlaisia. Yleisesti oppilaalla voi esiintyä esimerkiksi vaikeuksia työmuistissa sekä lyhyt- ja pitkäkestoisessa muistissa. Myös mieleenpainamisen ja -palauttamisen ongelmat liittyvät eri muistijärjestelmiin. Työmuistin ongelmia voivat olla esimerkiksi laskutoimituksen mielessä pitämisen hankaluus tai vaikeudet lyhyen tarinan sisällön muistamisessa. Pitkäkestoisien muistin ongelmia voi olla esimerkiksi vaikeus opetella ulkoa vieraan kielen sanastoja tai kertotauluja.

3.1.7 Motoriset ongelmat

Motorisilla ongelmilla tarkoitetaan ensisijaisesti vaikeutta oppia motorisia taitoja (Niilo Mäki Instituutti 2015). Motorisia ongelmia voi esiintyä hieno- ja karkea-motoriikassa, jolloin suoriutuminen on usein hidasta ja epätarkkaa. Tällöin myös uusien liikunnallisten taitojen oppiminen on monesti työlästä. Vaikeudet voivat ilmetä esimerkiksi vaikeuksina kehonhallinnassa, kynätyöskentelyssä tai liikunnallisissa leikeissä.

3.2 Kouluvalmiuden selvittäminen

Lapset kehittyvät eri tahtiin ja vaihtelu on suurta koulunaloittajien kohdalla; osa osaa jo lukea ja laskea, kun toinen taas opettelee vasta kirjaimia. Monesti päiväkodissa on jo harjoiteltu vähintään vuoden ajan esimerkiksi kirjainten ja numeroiden tunnistamista ja piirtämistä. Koulun voi kuitenkin aloittaa, vaikkei vielä osaisi lukea tai laskea – sitä vartenhan kouluun mennään näitä asioita oppimaan.

Kouluvalmiuksia aletaan selvittää niissä tapauksissa, joissa päiväkotia on huolissaan lapsen oppimisesta tai kouluvalmiudesta ja kiertävä erityislastentarhano-
pettaja (KELTO) on konsultoinut päiväkotia lapsen asiassa.

Koulupsykologi Lauri Janhusen (henkilökohtainen tiedonanto) mukaan, nykyisin Helsingin kaupungin opetusvirastossa on kouluvalmiuksien koordinaatioryhmä, joka pohtii tapauskohtaisesti, tehdäänkö lapselle kouluvalmiustutkimuksia. He osoittavat tapaukset koulupsykologille tutkittavaksi.

Yleisemmin kouluvalmiuksien tutkimukset ovat vähentyneet ja päiväkodin pedagogiset asiakirjat korostuneet (Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, LEOPS). Näiden asiakirjojen avulla lapselle osoitetaan jo oikea luokkamuoto koulunaloitukseen. Kouluvalmiustutkimuksilla haetaan tarkennusta lapsen tilanteeseen esimerkiksi oppimisen valmiuksien osalta.

Kouluvalmiuteen vaikuttaa moni eri osatekijä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan kehitysvaihetta jossa lapsi kestää sekä fyysisesti että henkisesti koulunkäynnin rasitukset. Lasten fyysinen valmius ei anna takuuta kouluvalmiudesta. Kouluun valmis lapsi kiinnostuu oppimisesta, numeroista ja kirjaimista. Hän osaa myös käyttää kyniä, saksia ja hänellä on oltava riittävä sanavarasto. Näiden tiedollisten ja taidollisten ominaisuuksien lisäksi lapset tarvitsevat koulussa riittäviä sosiaalisen ja tunne- elämän taitoja. Näitä sosiaalisen ja tunne-elämän taitoja ovat esimerkiksi pettymystilanteiden sietäminen, valmius olla erossa vanhemmista päivän ajan ja kouluhenkilökunnan kanssa toimiminen.

Ennen koulun aloittamista, päivähoiton valmistava palaute lapsista ja hänen taidostaan on erittäin tärkeä lausunto. Tarvittaessa pyydetään myös vanhempien kokemus ja näkökulma lasten kouluvalmiudesta. Kun lapsella havaitaan vaikeuksia, asiaa tarkennetaan psykologin tutkimuksella. Tuolloin koulupsykologi tekee lasten kanssa eri tehtäviä noin tunnin verran ja 3–5 kertaa. Näillä tehtävillä pyritään selvittämään lasten eri alueiden taitoja ja niitä vertaillaan ikätason keskimääräisiin odotuksiin.

Lasten vanhempien kanssa keskustellaan asiasta ennen tutkimusta ja sen jälkeen. Lopussa vanhemmat saavat kirjallisen ja suullisen palautteen tutkimuksesta. Yleensä koulupsykologi, vanhemmat ja päivähoiton henkilökunta pitävät palaverin asiasta, ja tarvittaessa palaverin tuloksena voi syntyä suositus (lausunto) hakea erityistukea lapsen koulunkäynnin tukemiseksi. (Kouluvalmiustutkimukset 2015.)

4 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKEA

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ohella oppilaanohjausta ja riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea koko perusopetuksen ajan. Tukea on annettava heti, kun tuen tarvetta ilmenee. (Opetushallitus 2015b.)

Kun oppilaan oppimisvaikeudet havaitaan, hänelle järjestetään oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tukea on kuitenkin tarjolla jokaiselle oppilaalle. Tuki järjestetään ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä oppilaille määritellyssä koulussa. Tukimuotoina voivat olla esimerkiksi oppilas- huoltotyö, ohjaus, tukiopeus ja erityisopeus. Oppilaan saaman tuen pitäisi olla joustavaa, hyvin suunniteltua ja tarvittaessa joustavaa. Tukea annetaan erikseen tai toisiaan täydentävinä tukina ja niin kauan kuin lapsi tukea tarvitsee. (Opetushallitus 2015b.)

Oppimisvaikeuksien oireet voidaan tunnistaa ennen koulukäynnin alkua päivähoito- tai esiopetusaikana. Mitä aikaisemmin oppimisvaikeudet todetaan ja niiden hoito aloitetaan, sitä paremmin vältetään vaikeuksien kasautumista. (Opetushallitus 2015b.)

Seuraavassa esitellään koulun tuen kolmiportainen malli, eli yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

4.1 Yleinen tuki

Kaikille oppilaille annettava yleinen tuki on osa kasvatusta ja opetusta. Tässä vaiheessa pyritään saavuttamaan tiettyjä tavoitteita. Tässä vaiheessa opettaja seuraa oppilasta ja arvioi oppilaan kehitystä ja tuen tarpeita. Sen jälkeen suunnitellaan oppilaalle annettava tuki. Tämän tukimuodon perustana on hyödyntää koko opetusryhmän voimavara. (Opetushallitus 2015b.)

4.2 Tehostettu tuki

Oppilaalle annettava yleinen tuki ei joskus riitä. Niinpä tukitarpeen kasvaessa oppilaille on järjestettävä tehostettua tukea. Verrattuna yleiseen tukeen, tämä tuki on jatkuva, voimakas ja yksilöllinen tukimuoto. Tämän tuen järjestämisestä päättävät opettaja, oppilaan huoltajat ja oppilashuoltoryhmän henkilöstö yhdessä. Tuen aloittaminen käsitellään oppimishuoltotyössä pedagogisen arvioinnin pohjalta. Jos tuen antamista suositellaan, oppilaalle laaditaan erillinen tehostetun tuen opetussuunnitelma. (Opetushallitus 2015b.)

4.3 Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettava tehostettu tuki ei riitä oppilaan koulunkäyntiä varten ja jos lapsi ei pysty selviytymään koulutyöstä, tehdään oppilaalle erityistä tukea koskeva päätös.

Erityisen tuen aloittamisesta ja jatkamisesta tai lopettamisesta tehdään hallintolain mukainen päätös. Päätöksen tekijä määrätään opetuksen järjestäjän johtosäännössä. Tavallisesti erityisen tuen päätöksen tekijäksi on nimetty opetuksen järjestäjien johtosäännöissä virkamies, esimerkiksi sivistystoimenjohtaja tai rehtori. Huoltaja saattaa kuulemisessa vastustaa erityisen tuen päätöstä. On tärkeää pyrkiä neuvottelemaan asiasta huoltajan kanssa, niin että päästäisiin yksimielisyyteen. Jos päätös tehdään huoltajan tahdon vastaisesti, kysymyksessä on kuntalain 14 §:ssä mainittu hallinnollisen pakon käyttäminen. Päätöstä ei voi tällöin tehdä yksittäinen viranhaltija, vaan se on tehtävä monijäsenisessä toimielimessä, esimerkiksi lautakunnassa tai johtokunnassa. Jos huoltaja vastustaa jotakin erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä määrättävää asiaa, mutta ei koko erityisen tuen päätöstä, ei sellaisessa tapauksessa vielä sovelleta edellä mainittua Kuntalain säännöstä. (Opetushallitus 2015b.)

Koulupsykologi Lauri Janhusen (henkilökohtainen tiedonanto 15.9.2015) mukaan ristiriitoja vanhempien kanssa tulee yleensä yllä mainituissa erityistuen päätöksen tekemisissä ja tuen järjestämisessä huoltajan kanssa. Janhusen mukaan vanhemmat yleensä vastustavat erityistuen järjestämistä kulttuurisista syistä. Hän kertoi myös että, lapsen oppimisen turvaamiseksi on tehtävä

päätös ja annettava lapselle tarvittavat tuet lasten koulussa pärjäämiseksi. Jos yksimielisesti päätetään erityistuen tarpeesta, oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma joka nimitetään HOJKS ksi (Opetushallitus 2015b).

HOJKS:ssa suunnitellaan tarkasti oppilaan tuen tarve ja sen tavoitteet ja tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavat menetelmät.

Erityisopetuksen lisäksi oppilas saattaa tarvita esimerkiksi vahvaa oppilashuollollista, kuntouttavaa, hoidollista tai muuta yksilöllistä tukea. Huoltajan tuki, moniammatillinen yhteistyö ja yksilöllinen ohjaus on tärkeää. Ohjauksen ja oppilaalle annettavan tuen tehtävänä on tukea oppimista sekä tervettä kasvua ja kehitystä niin, että perusopetuksen oppimäärän suorittaminen on mahdollista. (Opetushallitus 2015b.)

Opinnäytetyössäni ovat mukana Vantaan Länsimäen koulu ja Helsingin Peli-mannin koulu, joten alla olevassa kuviossa näkyy Vantaan, Helsingin ja Espoon kaupunkien tekemät erityisopetuspäätökset vuosilta 2005–2014.

KAAVIO 7. Pääkaupunkiseudun erityisopetuspäätökset. (Tilastokeskus 2015c).

5 OPPAAN VALMISTAMISPROSESSI

Valittuani opinnäytetyön aiheen Vantaan Länsimäen koulussa heränneen kiinnostuksen pohjalta, tapasin toisessa koulussa eli Helsingin Pelimannin koulussa työtehtävissä koulupsykologi Lauri Janhusen, joka kiinnostui aiheestani ja halusi tehdä yhteistyötä sen ympärillä. Työni oli siis alusta alkaen työelämälähtöinen ja sen tarkoitus oli tuoda uusi väline kodin ja koulun yhteistyöhön lasten parhaaksi.

Minulla oli siis kokemusta vanhempien torjuvasta asenteesta lasten oppimisvaikeuksien liittyviin tutkimuksiin ja toimenpiteisiin. Mutta en tiennyt oppimisvaikeuksista paljon. Sain hyödyllistä tietoa koulupsykologi Lauri Janhuselta, joka tuli työni työelämäohjaajaksi. Tapasimme hänen kanssa kolme kertaa ja hän antoi pohjatietoja oppimisvaikeuksista ja ohjasi minua oppaan suomenkielisen version tekemisessä.

Oppaan rungon valmistamisessa käytettiin Niilo Mäki Instituutissa valmistettuja oppaita. Myös hyödynsin oppaan sisällössä turkinkielisen Polat Sunan tekemää ja internetissä julkaisemaa artikkelia nimeltä ÖĞRENME BOZUKLUĞU:OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA OKUL BAŞARISINI ETKİLEYEN ÖNEMLİ BİR SORUN (http://www.gunisigicocuk.com/bilgi_ogrenme_bozuklugu.php), joka tarkoittaa suomennettuna Oppimisvaikeus: Oppilaiden koulumenestykseen vaikuttava keskeinen ongelma hyödynnettiin oppaassa.

Niilo Mäki Instituutissa vanhemmille valmistetut oppaat rajoittuvat tiettyihin oppimisalueisiin kuten matematiikan oppimisvaikeuksiin ja lukivaikeuteen. Tämän opinnäytetyön oppaassa otetaan huomioon yleisesti kaikenlaisten oppimisvaikeuksien vaikutus. Polat Sunan turkinkielisestä artikkelista etsin sanavastineita oppimisvaikeuksiin liittyvälle sanastolle kuten motoriikkaongelmat, hahmotushäiriöt ja toiminnanohjauksen vaikeudet.

Päätimme koulupsykologin kanssa jättää pois kaikki hämmentävät erikoistermit kuten diagnoseihin liittyvät erityistermit, kuten dysfasia, dysleksia, koska ne olisivat aiheuttaneet vanhempien mielessä tunnemyrskyn. Pysin muutenkin sel-

kokieliseen ilmaisuun sekä suomeksi että turkiksi. Mutta en noudattanut kaavamaisesti selkokielen oppaita, vaan pyrin kieliasuun, jota kokemukseni mukaan tulkkina tiedän tavallisten vanhempien ymmärtävän.

Tein ensin oppaan suomen kielellä ja lähetin sen koulupsykologille kommentoitavaksi, sen jälkeen käänsin sen turkin kielelle.

Käännöstyössä oli myös hankaluuksia. Erikoisesti muutamien termien vastinetta ei ollut ja otin yhteyttä muihin turkinkielisiin tulkkkeihin. Pyysin heidän mielipidettä termien turkinkielisen vastineiden oikeellisuudesta. Esimerkiksi motoriikka ongelmat, hienomotorikka ja karkeamotoriikka sanalla ei ole suoraan turkinkielistä vastinetta, joten keskustelin kavereiden kanssa ja lopussa päätin, että olisi hyvä selittää niitä vara fraaseilla.

Kohtasin erikoisesti vaikeutta seuraavien termien turkinkielisen vastineen löytämisessä:

- Toiminnanohjauksen vaikeudet(Hareket planlama bozukluğu)
- Hahmotusvaikeudet (görsel algilama problemleri)
- Motoriset ongelmat (bedensel ve el becerileri ile ilgili problemler)

6 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Oppaan tarkoitus on antaa maahanmuuttajalasten vanhemmille perustietoja erilaisista oppimisvaikeuksista. Näiden tietojen avulla toivon vanhempien kiinnostuvan selvittämään tarkemmin lapsen oppimisvaikeuden luonnetta ja suunnittelevan tukitoimia yhteistyössä opettajan kanssa, jotta lapsi pärjäisi koulussa paremmin.

Tämä opas on yksi askel siihen että jokaisen lapsen oppimisoikeus olisi turvattu. Tulkkina minua ahdisti se asia, että joskus lapsi jäi ilman tukitoimintaa omien vanhempien torjuvan asenteen takia.

Alun perin oli tarkoitus valmistaa vaan turkinkielinen selkokielellä valmistettu opas, mutta ohjaajani ehdotuksen mukaan olisi parempi jos valmistaisimme kaksikielisen oppaan. Olen tyytyväinen päätökseen tehdä opas kaksikielisenä, mutta lopputulos olisi ehkä ollut parempi, jos olisin ensin tehnyt omalla äidinkielelläni turkinkielisen oppaan ja kääntänyt sen suomeksi. Toisaalta kaikki lähteet olivat suomenkielisiä, joten oli loogista tehdä ensin suomenkielinen versio.

Oppaan kohderyhmä oli aluksi maahanmuuttajavanhemmat, mutta kun opas tehtiin myös suomen kielellä, kohderyhmäkin kasvoi: opasta voi käyttää myös koulun henkilökunta. Toisaalta suomenkielistä opasta voi jatkossa kääntää muillekin kielille. Opas hyödyttää siis sekä vanhempia ja sitä kautta lapsia, että lasten kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Opas lisää kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja yhteisymmärrystä mikä olikin sen alkuperäinen tarkoitus.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla sen tutkiminen, onko kaikissa kulttuureissa vanhemmilla aluksi torjuva asenne lasten kouluvaikeuksiin ja niihin puuttumiseen. Sen lisäksi olisi mukava saada tietää oppaan käyttökokemuksista eli tuottaako opas enemmän yhteistyöhalua kodin ja koulun välillä lasten hyväksi. Se voisi olla haastattelututkimus Pelimannin koulussa. Opasta myös voisi kehittää laajempaan käyttöön esimerkiksi tekemällä siitä eri kieliversioita, joissa olisi otettu huomioon erikielisten ja eri kulttuuristen vanhempien odotuksia.

Jos olisi riittävästi aikaa, suunnittelisin myös videon Pelimannin koulun internet-sivuille, jotta vanhemmat voisivat tutustua aiheeseen myös tätä kautta. Toivon jatkossa, että tähän löytyy aikaa työn ohessa.

LÄHTEET

- Antila, Dina 2015. Pakolaisten alaikäisten lasten edunvalvoja. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 15.9.2015
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C, Katsauksia ja aineistoja 17. Viitattu 5.10.2015. Verkojulkaisuna:
<http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkiva%20ammattikäytänää.pdf>.
- Dufva, Mia & Poskiparta, Elisa. 2009. KIMARA-alkuopetukseen suunnattu oppimisvaikeuksia ennaltaehkäisevä toimintamalli. Viitattu 25.9.2015.
http://www.nmi.fi/fi/bulletin/bulletin-pdf/dufva1_2009.pdf.
- Ikonen, Oiva & Virtanen, Pirkko (toim.) 2007. Erilainen oppija – yhteiseen kouluun. Kokemuksia yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Juva: PS-kustannus.
- Janhunen, Lauri 2015. Pelimannin ala-asteen koulupsykologi. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 10.9.2015.
- Kouluvalmiustutkimukset. Someron kaupunki. Internetlähde. Viitattu 6.10.2015
<http://www.somero.fi/UserFiles/somero/File/Koulutus/2011-10-13T13-24-1045.pdf> .
- Käypä hoito ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, lapset ja nuoret). Terveyskirjasto, Internetlähde. Viitattu 6.10.2015.
<http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/khp/khp00071.pdf>
- Lapsen neuropsykologinen tutkimus. HYKS Sairaanhoidoalue. Internetlähde. Viitattu 6.10.2015.
http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/foniatria/Documents/Lapsen_neuropsykologinen_tutkimus.pdf
- Länsimäen koulu 2015. Oppilastiedot oppilasrekisteristä. Ei julkaistu.
- Länsimäen koulun opetussuunnitelma, 2006. Viitattu 25.9.2015.
http://www.edu.vantaa.fi/lansimaki/ops_liitteineen.pdf
- Marit Korkman ja Mari Peltomaa 1997. Lasten neuropsykologinen kuntoutus. Hakapaino oy, Helsinki.

Niilo Mäki Instituutti 2015. Viitattu 6.10.2015.

<http://www.nmi.fi/fi/oppimisvaikeudet/motoriikka>

Nissilä, Leena & Sarlin, Hanna-Mari, 2009. Maahanmuuttajien oppimista. Opetushallitus 2009.

Nukari, Johanna 2010. Aikuisten oppimisvaikeuksien psykologinen arviointi. Helsinki: Yliopistopaino, 12–13.

Opetushallitus 2011. Maahanmuuttajien koulutus Suomessa – tilannekatsaus. Viitattu 28.9.2015.

http://www.oph.fi/download/131381_Maahanmuuttajien_koulutus_Suomessa_tilannekatsaus.pdf.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 6.10.2015.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus 2015a. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetus. Viitattu 6.10.2015.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kieli-ja_kulttuuriryhmat/maahanmuuttajataustaiset_oppilaat

Opetushallitus 2015b. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Viitattu 6.10.2015.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kieli-ja_kulttuuriryhmat/maahanmuuttajataustaiset_oppilaat

Oppimisvaikeus. Kuntoutussäätiön ylläpitämä sivusto oppimisvaikeuksista. www.oppimisvaikeus.fi. Viitattu 6.10.2015

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Viitattu 10.9.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Polat Suna M.A. ÖĞRENME BOZUKLUĞU:OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA OKUL BAŞARISINI ETKİLEYEN ÖNEMLİ BİR SORUN. Verkkootikkeli. Viitattu 12.9.2014.

http://www.gunisigicocuk.com/bilgi_ogrenme_bozuklugu.php.

Tilastokeskus 2015a. Ulkomaalaiset Suomessa. Internetaineisto. Viitattu 5.10.2015. https://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vamu2.xls.

Tilastokeskus 2015b. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Internetaineisto. Viitattu 6.10.2015. https://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vamu3.xls

Tilastokeskus 2015c. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Internetaineisto.

Viitattu 6.10.2015.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__kou__erop/040_erop_tau_102_fi.px/?rxid=52244c35-a531-440d-9f34-31d9f9b37f88.

Tulkkaus turvapaikkamenettelyssä. Opas tulkeille 2009. Pakolaisneuvonta ry.

Verkkomateriaali. Viitattu 6.10.2015.

http://www.migri.fi/download/16473_Tulkkaus_turvapaikkamenettelyssa_Opas_tulkeille_fi.pdf?d52e44f551b8d288.

Vuoriheimo, Marko 2004. ”Minua ahdistaa” – Maahanmuuttajien ja viittomakielisten lasten vanhempien ja opettajien kokemuksia oman kulttuurin ja kielen turvaamisesta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.

Väestöliitto 2015. Väestöntutkimuslaitoksen internet-sivut. Maahanmuuttajat.

Viitattu 6.10.2015

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/.

Väestöliitto 2015a. Väestöntutkimuslaitoksen internet-sivut. Maahanmuuttajien määrä. Viitattu 6.10.2015.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/.

Väestöliitto 2015b. Väestöntutkimuslaitoksen internet-sivut. Maahanmuuttajaperheet. Viitattu 6.10.2015.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajaperheet/

Väestöliitto 2015c. Väestöntutkimuslaitoksen internet-sivut. Maahanmuuttajat ikäryhmittäin. Viitattu 6.10.2015.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajat-ikaryhmittain/

LIITE 1. Suomenkielinen opas

TIETOA OPPIMISVAIKEUKSISTA MAAHANMUUTTAJAVANHEMMILLE

Sisällysluettelo

Esipuhe

Mitä ovat oppimisvaikeudet?

Miten oppimisvaikeudet näkyvät koulussa?

Oppimisvaikeuksien lajit

Miten voidaan auttaa?

Esipuhe

Vanhemmille

Joskus lasten oppiminen on pidemmän aikaa vaikeaa ja vanhemmat miettivät, mistä tämä johtuu - taustalla saattaa olla oppimisvaikeus. Tämän oppaan tarkoitus antaa maahanmuuttajalasten vanhemmille perustietoja erilaisista oppimisvaikeuksista. Näiden tietojen avulla toivomme vanhempien kiinnostuvan selvittämään tarkemmin lapsen oppimisvaikeuden luonnetta ja suunnittelevan tukitoimia yhteistyössä opettajan kanssa, jotta lapsi pärjäisi koulussa paremmin.

Oppaan laatimiseen oli tarvetta, koska Suomesta ei löydy monta maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettua opasta. Niilo Mäki instituutin internetsivulla löytyy oppaita kielen erityisvaikeuksista sekä matematiikan oppimisvaikeuksista suomalaisille vanhemmille (<http://www.nmi.fi/fi/julkaisut/ilmaiset-materiaalit/omis-oppaat>). Oppaat ovat laajoja ja kielellisesti vaikeita erityisesti maahanmuuttajavanhemmille. Tästä oppaasta voi olla hyötyä myös koulun henkilökunnalle, kuten luokanopettajille ja koulupsykologeille.

Suomessa maahanmuuttajaperheiden lapsilla on oikeus käydä peruskoulua ja saada samanlaista perusopetusta kuin suomalaisilla lapsilla. Maahanmuuttajat käyvät aluksi valmistavan luokan, jossa opetellaan koulussa tarvittava suomen kielen taito. Perusopetuslain (628/1998) 4. luvun 9.§ mukaan valmistavan luokan opetus järjestetään vuodeksi, mutta joskus erikoistilanteessa sitä voidaan pidentää.

Mitä ovat oppimisvaikeudet?

Oppimisvaikeudet ovat pitkäkestoisia, yleensä yksittäisen tai muutaman oppimisen osa-alueen hankaluuksia. Koulussa ne voivat ilmetä esimerkiksi vaikeutena oppia lukemaan, kirjoittamaan tai laskemaan. Myös keskittymisen tai itsenäisen työskentelyn ongelmien taustalla voi olla oppimisvaikeutta.

Oppimisvaikeudet eivät sinänsä liity näkö- ja kuulohäiriöihin tai tunne-elämän ongelmiin, mutta myös nämä ongelmat on syytä tarkistaa niiden poissulkemiseksi. On hyvä myös huomata, että vaikka yhdellä osa-alueella voi olla vaikeuk-

sia, muilla osa-alueilla suoriutuminen voi olla hyvää. Esimerkiksi lapsella voi olla lukemaan oppimisessa haasteita, mutta matematiikassa hän pärjää hyvin. Oppimisvaikeuksien syitä ei tiedetä tarkasti. Oppimisvaikeuden taustalla voi olla esimerkiksi neurologinen tai perinnöllinen tekijä, raskausajan infektiosairaudet tai monen tekijän yhdistelmä. Oppimisvaikeuksia esiintyy n. 5 -10 prosentilla lapsista, eli käytännössä jokaisessa koululuokassa. Tärkeintä on tunnistaa oppimisvaikeudet mahdollisimman varhain ja suunnitella oikeanlaiset tukitoimet niitä varten.

Miten oppimisvaikeudet näkyvät koulussa?

Oppimisvaikeudet voivat näkyä eri tavoin ja eri aikoina lapsen kehityksessä ja koulunkäynnissä. Vanhemmat voivat huomata ennen kouluikää esimerkiksi puheen kehityksen viivästyminen, yleistä kömpelyyttä tai hienomotoriikan vaikeutta. Tähän on koottu yleistä tietoa oppimisvaikeuksista ja niiden ilmenemisestä koulunkäynnissä.

Lasten oppimisvaikeudet näkyvät koulussa muun muassa seuraavin tavoin:

- kirjainten ja äänteiden yhdistämisen vaikeus
- kirjainten sekoittuminen ja tunnistamisen vaikeus (p, b, d)
- lukemisen vaikeus
- kirjoittamisen ja kynäkäytön ongelmat
- numeroiden sekoittuminen ja niiden tunnistamisen vaikeus
- lukumäärän hahmottamisen vaikeus
- peruslaskutoimitusten oppimisen hankaluus
- suuntien ja aikakäsitteiden hahmottamisen vaikeus
- viikonpäivien ja kuukausien oppimisen hankaluus
- hienomotoriikan ongelmat
- pitkäaikaisen keskittymisen vaikeus
- läksyjen unohtelua ja koulutarvikkeiden hukkaamista
- koulutyöskentelyn suunnittelun ja toteuttamisen vaikeus
- sanojen löytämisen vaikeus

Oppimisvaikeuksien lajit

Toiminnanohjauksen vaikeudet:

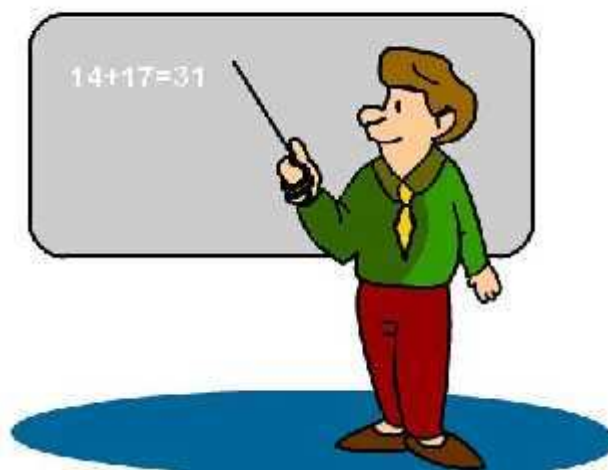
Toiminnanohjauksen vaikeudet voivat ilmetä vaikeutena suunnitella, toteuttaa ja saattaa loppuun koulutyöskentelyä tai kuunnella ohjeita ja toimia niiden mukaan koulun arjessa.

Tarkkavaisuushäiriö:

Tarkkaavaisuushäiriöllä tarkoitetaan vaikeutta säädellä tarkkaavaisuutta. Se ilmenee tarkkaamattomuutena, ylivilkkautena ja impulsiivisuutena. Myös keskittymisen häiriöherkkyys on yleistä. Koulussa oppilaan jatkuva aktiivisuus aiheuttaa monenlaista hankaluutta opetukseen keskittymisessä. Hänen voi olla hyvin vaikea seurata opetusta, työskennellä pitkäjänteisesti, pysyä omalla paikallaan tai noudattaa yleisiä käytössääntöjä.

Matematiikan erityisvaikeus:

Matematiikassa voi esiintyä mekaanisen laskemisen tai matemaattisen päättelyn vaikeutta.

Koulussa oppilaalla voi olla vaikeutta lukumäärän, lukusuoran, laskutoimitusten tai kertotaulujen oppimisessa sekä yleisemmin vaikeutta matemaattisen hahmottamisen tai ajattelun suhteen.

Kielelliset erityisvaikeudet ja lukivaikeus:

Kielellisissä erityisvaikeuksissa lapsen kielelliset taidot kehittyvät tavallista hitaammin ja heillä voi olla vaikeuksia puheen ääntämisessä, lauserakenteissa sekä yleisesti puheen sujuvuudessa.

Lukivaikeudella tarkoitetaan yleisemmin vaikeutta lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa. Nimeämisen vaikeus näkyy vaikeutena oppia äänne-kirjain

vastaavuutta, mikä hankaloittaa kirjainten ja numeroiden oppimista koulun alussa. Äänten käsittelyn vaikeus liittyy kuuloaistin erottelukykyyneen ja hankaloittaa niin puheen ymmärtämistä, tuottamista kuin kielellisten äänneasujen oppimista. Mekaanisen lukemisen ja luetun ymmärtämisen vaikeudet voivat tulla esille lukemisen opetteluun edetessä ja hankaloittavat oppimista monessa eri kouluaineessa.

Hahmotusvaikeudet:

Hahmotusvaikeudet näyttäytyvät hankaluutena hahmottaa tilasuhteita, arvioida suuntia tai hahmottaa kokonaisuutta. Koululaisen on esimerkiksi vaikeaa tunnistaa ja jäljentää geometrisia muotoja, hahmottaa tai jäljentää kirjaimia ja numere-

roita sekä rakentaa kolmiulotteisia kuvioita. Koulussa oppilaan hahmotusvaikeuksiin liittyy usein myös hienomotorisia vaikeuksia esimerkiksi kynänkäytössä ja hän saattaa vältellä vaikeaksi kokemiaan tehtäviä.

Muistiongelmat:

Muistiin liittyvät ongelmat ovat monenlaisia. Yleisesti oppilaalla voi esiintyä vaikeuksia työmuistissa sekä lyhyt- ja pitkäkestoisessa muistissa. Myös

mieleepainamisen ja -palauttamisen ongelmat liittyvät eri muistijärjestelmiin. Työmuistin ongelmia voi olla esimerkiksi laskutoimituksen mielessä pitämisen hankaluus tai vaikeudet lyhyen tarinan sisällön muistamisessa. Pitkäkestoisen muistin ongelmia voi olla esimerkiksi vaikeus opetella ulkoa vieraan kielen sanastoja tai kertotauluja.

Motoriset ongelmat:

Lapsella voi esiintyä ongelmia hieno- ja karkeamotoriikassa, jolloin suoriutuminen on usein hidasta ja epätarkkaa. Karkeamotorisilla ongelmilla tarkoitetaan vaikeutta oppia liikunnallisia taitoja, esimerkiksi kiipeilyä, juoksemista tai pallon heittämisessä. Hienomotorisilla ongelmilla tarkoitetaan esimerkiksi vaikeutta leikata saksilla paperista ympyrää tai kopioida kynällä kuviota.

Miten voidaan auttaa?

Koulussa:

Opettaja tai vanhemmat huomaavat ensimmäisenä oppimisen vaikeudet ja huolestuvat. Yleensä asiaa alkaa tämän jälkeen selvittämään erityisopettaja. Erityisopettaja selvittää muun muassa sen, onko lapsella oppimisvaikeuksia, jotka hankaloittavat luokan kanssa samaan tahtiin opiskelua. Hän pystyy myös selvittämään, kuinka laaja-alaisista vaikeuksista on kyse ja minkälaista tukea lapselle järjestetään. Tässä vaiheessa oppilaalle ehdotetaan yleensä tehostettua tukea.

Jos vaikeudet jatkuvat tuesta huolimatta, on järkevää pyytää koulupsykologilta tarkempia tutkimuksia. Koulupsykologin tutkimuksessa selvitetään lapsen erilaisia taitoja laajemmin, kuten muistia, oppimista ja päättelyä. Joskus koulupsykologi voi ehdottaa myös lisätutkimuksia koulun ulkopuolella. Tutkimuksen tärkein seuraus on kuitenkin yhdessä erityisopettajan kanssa selvittää tarkasti ne tuki- muodot, joita lapsi koululla tarvitsee. Tämän jälkeen voidaan ehdottaa myös erityisen tuen järjestämistä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea on tarjolla jokaiselle oppilaalle. Tuki järjestetään ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä omassa luokassa. Mikäli oppimisvaikeudet ovat laaja-alaisia ja aiheuttavat huomattavasti ongelmia yleisopetuksessa, voidaan hakea erityisopetuspäätöstä ja paikkaa pienryhmäopiskeluun. Mikäli vaikeudet oppimisessa alkavat siellä helpottua, voidaan siirtyä taas takaisin yleisopetukseen.

Yleinen tuki

Yleinen tuki on kaikille oppilaille annettavaa tukea. Siihen kuuluu myös tukiope- tus ja osa-aikainen erityisopetus.

Tehostettu tuki

Tehostettu tuki on suunniteltua, säännöllistä tukiopetusta tai osa-aikaista erityi- sopetusta. Opettaja laatii pedagogisen arvion lapsen oppimiseen liittyen. Peda-

gogisen arvion pohjalta laaditaan oppimissuunnitelma, jossa suunnitellaan tarkasti lapselle annettavat tukitoimet. Jos lapsella on esimerkiksi vaikeuksia matematiikassa, suunnitelmaan voidaan laittaa kahden tunnin viikoittaista matematiikan erityisopetusta erityisopettajan luona.

Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettava tehostettu tuki ei riitä ja lapsi ei pysty selviytymään koulutyöstä, tekee opettaja pedagogisen selvityksen ja suosittelee lapselle erityistä tukea. Tällöin myös vanhempien näkemys asiasta on erityisen tärkeä ja yhteistyössä opettajan kanssa haetaan esimerkiksi pienryhmäpaikkaa. Vanhemmat kutsutaan koululle neuvotteluun oppilashuollon kanssa ja käydään erityisen tuen hakemus tarkasti läpi. Täytyy muistaa, että pienryhmäopetukseen on paljon hakijoita ja pääsy sinne ei ole itsestäänselvyys – Pienryhmäopetus on arvokkainta ja parhaiten suunniteltua opetusta, jossa jokaisen lapsen haasteet huomioidaan yksilöllisesti.

Kotona:

Mikäli lapsella on oppimisvaikeus, kotona tehtävä työ lapsen kanssa on hyvin tärkeää. On tärkeää suhtautua oikein lapsen heikkoon koulumenestykseen silloin, kun on kyse oppimisvaikeuksista. Arvostakaa hänen yritteliäisyyttä ja sitkeyttä ja palkitkaa sitä! Näin lapsen itseluottamus ja tunne omasta osaamisesta säilyvät.

On myös tärkeää tarkistaa lapsen opiskelutila; onko se järjestyksessä, löytyykö oikeat koulutarvikkeet, häiritseekö joku keskittymistä? Esimerkiksi televisio, puhelin ja tietokone on hyvä pitää erillään opiskelutilasta. Kiinnostukaa myös lapsen koulunkäynnistä laajemmin, mitä teitte tänään koulussa, mitä teit kaveriesi kanssa? Erityisesti lapsen kanssa ääneen lukeminen (vuorotellen) on yksi parhaista keinoista tukea lasta.

Tärkeintä on olla lapselle läsnä silloin, kun hän tekee kotitehtäviä. Ei tarvitse osata auttaa häntä kaikissa tehtävissä, vaan kannustaa häntä aina, kun näkee hänen yrittävän. On hyvä auttaa lasta pitämään pieniä taukoja silloin, kun hänen on vaikea keskittyä tai hän on jo tehnyt monta tehtävää. Opiskelun kuuluu olla hauskaa, jotta siinä säilyy oikeanlainen motivaatio oppia.

HYVÄT VANHEMMAT,

- Jos lapsenne ei menesty koulussa, hänellä voi olla oppimisvaikeuksia.
- Älkää tällaisessa tilanteessa syyttäkö lastanne laiskaksi, tuhmaksi tai missään tapauksessa tyhmäksi.
-
- Tiesittekö, että noin 10 %:lla lapsista on oppimisvaikeuksia. Tämä tarkoittaa, että lähes joka luokassa on kaksi lasta, jolla on oppimisvaikeuksia.
- Lapsia pitää tukea. He tekevät parhaansa, mutta oppimisvaikeuksien takia heillä voi olla vaikea menestyä. Palkitkaa mieluummin heitä yrittämisestä.
- Lapsellanne on kaikkien lasten tavoin lakisääteinen oikeus koulunkäyntiin. Lapselle tarjotaan tutkimusten jälkeen hänen tarvitsemansa tukea opetukseen. Älkää olko ennakkoluuloisia, jottei lapsenne jää ilman tukea.
- Koulupsykologi tekee tutkimuksia selvittääkseen, minkälaisia oppimisvaikeuksia lapsella on koulussa. Tukekaa häntä ja tehkää yhteistyötä hänen kanssaan.

LIITE 2. Turkinkielinen opas

Öğrenim zorlukları ile ilgili Göçmen Ebeveynler için Kılavuz

İçindekiler

- Ön konuşma
- Öğrenme zorlukları nelerdir?
- Öğrenme zorlukları okulda nasıl karşımıza çıkar?
- Öğrenme zorluklarının sınıfları
- Çocuklarımıza nasıl yardımcı olabiliriz?

Ön konuşma

Anne ve babalara,

Bazen çocukların öğrenmeleri uzun zaman zorluklar içerir ve ebeveynler buna neyin sebep olduğunu ve bunun arkasında nelerin olabileceğini düşünürler. Bu kılavuzun amacı anne ve babalara farklı öğrenim zorlukları ile ilgili temel bilgiler sunmaktır. Bu bilgiler yardımıyla amacımız anne ve babaların çocuklarının yaşadığı öğrenim zorluğunun yapısını anlamada ilgilerini çekmek ve çocuklarının okulda daha başarılı olabilmeleri için çocuklara verilmesi gereken destekleri planlamada öğretmenlerle birlikte işbirliği yapmalarını sağlamaktır.

Finlandiya da göçmen çocukların ebeveynlerine yönelik bu konuda herhangi bir kılavuz henüz yapılmamıştı, bu nedenle bu kılavuzun yapılmasına ihtiyaç vardı. Niilo Mäki enstitüsünün internet sayfasında Finli ebeveynler için hazırlanmış matematik ve dil ile ilgili öğrenim zorluklarına ait kılavuzlar mevcuttur. Bu kılavuzlar çok detaylı olup dil açısından yabancı anne ve babaların anlayabileceği şekilde basit değildi. Bu hazırlanan kılavuzdan ebeveynler dışında sınıf öğretmenleri ve okul psikologları gibi okul personelinin de faydalanabileceği düşünülmektedir.

Göçmen çocuklarının da Finli çocuklar gibi okula gitme ve temel eğitimi alma hakları vardır. Yabancı çocuklar önce okulda kendilerine yetecek olan Finceyi öğrenmek için hazırlık sınıflarına katılırlar. Temel eğitim kanununun(628/1998) 4. maddesinin 9. bendine göre bu hazırlık sınıfı bir yılığına düzenlenir, fakat bazı özel durumlarda uzatılabilir.

Öğrenme zorlukları nelerdir?

Öğrenme zorlukları, uzun süren bazen tek bir alanda ya da birkaç alandaki öğrenme güçlükleridir. Okul hayatında bunlar; okumayı öğrenmedeki zorluklar, yazmadaki ya da saymayı öğrenmedeki güçlükler olarak kendini gösterir.

Aynı zamanda konsantre olamama veya kendi başına çalışamama problemlerinin arkasında da öğrenme zorlukları olabilir.

Öğrenme zorlukları hiçbir şekilde görme, duyma veya duygusal yaşam eksiklikleriyle alakalı değildir. Dikkat edilecek bir konuda şudur ki bir alanda çocukta öğrenme zorluğu gözükürken diğer alanlarda başarılı olabilir. Örneğin çocuk okumayı öğrenme konusunda zorluk yaşarken, matematikte çok başarılı olabilir.

Öğrenme zorluklarının sebepleri henüz tam olarak bilinmemektedir. Bunun arkasında genetik veya nörolojik sebepler olabileceği gibi, hamilelik dönemi enfeksiyon hastalıkları veya birçok faktörün birleşiminin etkileri olabilir. Öğrenim zorluğu tüm çocukların % 5-10 da ortaya çıkmaktadır, yani hemen hemen her sınıfta bir öğrenim zorluğu çeken çocuk vardır. Önemli olan bunun olduğunca erken teşhis edilmesi ve gerekli olan doğru destek uygulamalarının planlanmasıdır.

Öğrenme zorlukları okulda nasıl karşımıza çıkar?

Öğrenme zorlukları çocuğun farklı gelişim dönemlerinde ve okul hayatında farklı şekillerde kendini gösterir. Ebeveynler okul öncesinde bunu çocuklarında konuşmadaki gecikmeler, yürümedeki dengesizlikler (sağa sola çarpa, koşmada korkaklık gibi) veya el becerilerindeki problemler (kalem tutamama, makasla bir şey kesememe gibi) olarak görürler. Aşağıda bu öğrenme zorlukları bir liste olarak sunulmuştur;

Okulda çocuklarda gözüken öğrenme zorlukları;

- harflerin ve seslerin arasındaki bağlantıyı fark edememe
- b,p,d gibi harfleri tanımadaki zorluk ve bunları karıştırma (örneğin bere yerine dere kelimesini kullanma).

- okumadaki zorluklar
- yazma ve kalem kullanmadaki zorluklar
- numaraların karıştırılması ve tanımadaki zorluklar
- sayıların büyüklüğünü algılamadaki zorluklar
- temel aritmetik işlemleri (toplama, çıkarma, bölme ve çarpma) öğrenmedeki zorluklar
- yön ve zaman kavramlarını öğrenmede zorluklar (aşağı, yukarı, yanında, üstünde, sağ, sol gibi kavramlar)
- haftanın günlerini ve ayları öğrenmedeki zorluklar
- el becerilerindeki zayıflık (kalem tutamama, makas kullanamama, ayakkabı bağını bağlamadaki zorluklar gibi)
- uzun süreli konsantre olamama (uzun süreli kendini bir konuya verememe)
- ödevleri yapmayı unutma ve okul eşyalarını kaybetme, sahip olamama.
- okuldaki çalışmalarda organize olma, planlama yapmadaki zorluklar
- kelimeleri bulmada zorluklar

Öğrenme zorluklarının sınıfları

Hareket planlama (organize olamama) sorunu:

Hareket planlama bozukluğu okul çalışmasının planlanmasında, gerçekleştirilmesinde ve bitirilmesinde veya talimatları dinleyip okuldaki günlük hayata uygulamasındaki zorluklar olarak görülebilir.

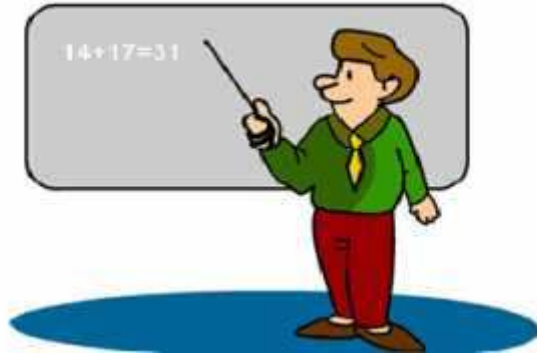
Dikkat eksikliği sorunu:

Dikkat eksikliği bozukluğu, dikkatin kontrol edilmesindeki zorluklar demektir. Belirtiler olarak dikkatsizlik, hiperaktiflik ve tepisellik (impulsivite, düşünmeden birdenbire yapılan tepkiler) görülür. Ayrıca da konsantrasyonun kolayca dağılması sık görülür. Okulda sıkça görülen öğrencinin aktifliği, eğitime konsantre olmasında birçok zorluk yaratır. Derslere konsantre olmasında, uzun süreli ça-

İşmada, kendi yerinde durmasında veya genel kurallara uymasında büyük zorluklar yaşayabilir.

Matematiksel işlemlerde karşılaşılan sorunlar:

Matematikte mekanik hesaplama veya matematiksel problem çözmesinde zorluk görülebilir.

Öğrenci; sayı, süreç, hesaplama veya çarpım tablosunu öğrenmekte zorlanır. Ayrıca, matematiksel algılamasında ve düşünmesinde zorluk çektiği görülebilir.

Dil bozuklukları ve okuma sorunları:

Dil bozuklukları olan çocuğun dil becerileri normalden daha yavaş gelişir ve sözcükleri telaffuz etmesinde, cümle yapılarında ve genel olarak konuşmanın akıcılığında zorlanabilir.

Okuma sorunları genel olarak okuma yazmayı öğrenmede zorlanma anlamına gelmektedir. Adlandırma sorunu, ses ve harf eşleşmesini öğrenmesinde zor-

lanma olarak görülüp okulun başlangıcında harf ve sayıları öğrenmesinde güçlük çektiği anlamına gelmektedir.

Ses algılama sorunu işitme duyusunun ayırt etme becerisiyle ilgili olup hem konuşulanı anlamada, konuşma becerisinde, hem de telaffuzdaki sorunlar olarak kendini gösterir. Mekanik okuma ve okumayı anlamadaki zorluklar okuma öğrenmesi ilerledikçe meydana çıkar ve diğer derslerde de öğrenimde sorun çıkarabilir.

Görsel algılama sorunları:

Görsel algılama sorunları mekânsal algılama, yön anlama ve bütünlük algılamadaki zorluk olarak görülür. Öğrenci örneğin geometrik şekil, harf ve sayı algılama ve yazmasında ve de üç boyutlu şekil yapmasında zorlanır. Görsel algılamanın etkileri, örneğin kalem kullanmasında görülen motor beceri sorunları ve zor bulunduğu ödevleri yapmak istememe olarak kendin gösterir.

Hafıza sorunları:

Çeşitli hafıza ile ilgili sorunlar vardır. Genel olarak çalışma hafızasında, kısa ve uzun süreli hafızada sorun olabilir.

Ayrıca da akılda tutma ve hatırlama ile ilgili sorunlar değişik hafıza sistemleri ile ilgilidir. Çalışma hafızası ile ilgili sorunlar örneğin hesaplamayı akılda tutma zorluğu ve kısa hikâyeyi hatırlama güçlüğü olarak görülür. Uzun süreli hafıza ile ilgili sorunlar ise örneğin yabancı dildeki kelimeleri ya da çarpım tablosu ezberleme zorluğu olarak görülür.

Motor koordinasyon (beceri) sorunları:

Çocuğun kaba ve ince motor becerilerinde bir sorun varsa, bu sorun kendini bedensel faaliyetlerde, yavaşlılık ve dikkatsizlik olarak gösterebilir.

Kaba motor becerilerindeki sorunlar spor becerileri, örneğin tırmanma, koşma veya top atmayı öğrenmesinde zorlandığı anlamına gelmektedir. İnce motor becerilerindeki sorunlar ise makas ile kâğıttan yuvarlak kesmesinde ya da kalem ile şekil kopyalamasında zorlandığı anlamına gelmektedir, yani çocuğun el becerileri tam gelişmemiştir.

Çocuklarımıza nasıl yardımcı olabiliriz?

Okulda:

Genellikle öğretmenler veya ebeveynler ilk olarak öğrenim zorluklarını fark ederler ve endişelenmeye başlarlar. Bundan sonrada özel öğretmenler bu konuyu açıklığa kavuşturmak için çalışmalara başlarlar. Özel eğitim öğretmenleri öncelikle çocuğun sınıfta diğer arkadaşlarıyla beraber aynı ritimde eğitim görmesini zorlaştıran sebeplerin olup olmadığını araştırmaya başlar. Ayrıca özel öğretmen bu öğrenim zorluğunun derecesini yani ne kadar geniş bir alanda olup olmadı-

ğını belirler ve buna en uygun olan destek yöntemlerini belirler. Bu aşamada çocuğa genellikle güçlendirilmiş destek tavsiye edilir.

Eğer öğrenim zorlukları verilen bu desteklere rağmen devam ediyorsa, mantıklı olan okul psikoloğundan daha detaylı bir araştırma yapmasını istemektir. Okul psikoloğunun araştırmalarında çocuğun hafıza, öğrenme ve karar verme becerileri hakkında daha detaylı bilgilere ulaşılmaya çalışılır. Bazen de okul psikoloğu bu konuda okul dışından da (çocuğu hastaneye sevk ederek) ek araştırmalar yapılmasını önerebilir. Bütün bu araştırmaların sonunda en önemli şey özel öğretmenle beraber çocuğun okulda ihtiyaç duyacağı desteklerin belirlenmesidir. Bu aşamadan sonra çocuğa özel destek düzenlenmesi de önerilebilir.

Okula devamda ve öğrenmede her çocuğa destek sunulur. Bu destekler öncelikle çocuğun kendi sınıfında verilir. Fakat eğer öğrenme zorlukları çok geniş ise ve çocuğun öğrenmesini hissedilir derecede zorlaştırıyorsa, bu durumda çocuk için özel destek verilmesi ve eğitimi küçük gruplarda yapabilmesi için başvuru yapılır. Eğer öğrenmedeki zorluklar bu aşamada hafiflemeye başlarsa, çocuk tekrardan genel eğitime geri döndürülür.

Genel destek:

Genel destek okuldaki tüm öğrencilere sunulur. Bu genel destek yöntemi, destek eğitimleri ve kısmi olan özel eğitimlerde içerebilir.

Güçlendirilmiş destekler:

Güçlendirilmiş destekler planlı bir şekilde verilen destekler olup, düzenli olarak verilen destek eğitimlerinden ve kısmi özel eğitimlerden oluşur. Öğretmen çocuğun öğrenme becerisiyle ilgili olan bir pedagojik değerlendirme hazırlar. Bu yapılan değerlendirmenin ışığında çocuğa verilmesi gereken destek yöntemlerini içeren detaylı bir öğrenme planı hazırlanır. Mesela çocuk matematikte öğrenme zorlukları yaşıyorsa, çocuğa özel öğretmen tarafından haftada 2 saatlik bir özel matematik dersi düzenlenebilir.

Özel destek:

Çocuğa verilen güçlendirilmiş destekler yeterli olmuyorsa ve çocuk okulda başarılı olamıyorsa, bu durumda öğretmen pedagojik değerlendirme yapıp çocuk için özel destek verilmesini tavsiye edebilir. Bu durumda ebeveynlerinde görüşleri büyük önem arz eder ve örneğin öğretmenle birlikte küçük grupta eğitim verilmesi başvurusu yapılır. Ebeveynler okula kurul toplantısına davet edilirler ve özel destek için başvuru formu beraberce gözden geçirilir. Hatırlamak gerekir ki, küçük grup eğitime başvurular oldukça fazla olup, oraya kabul edilme garantisi yoktur. Küçük gurup eğitimleri en değerli ve en iyi bir şekilde planlanmış eğitimlerdir. Burada her çocuğun kendi zorlukları teker teker özel olarak dikkate alınır.

Evde:

Eğer çocuğunuzun öğrenim zorlukları varsa, evde çocukla beraber yapılacak olanlar çok önemlidir. Eğer konu öğrenme zorluğu ise, çocuğun okuldaki başarısızlık durumuna biraz ihtiyatlı yaklaşmak gerekir. Onun okuldaki bitmek tükenmek bitmeyen çabalarını takdir edin ve onu ödüllendirin. Böylelikle onun kendine olan özgüveni ve kendi becerilerine olan inancı kaybolmaz.

Bir önemli konu da çocuğun çalışma ortamının kontrol edilmesidir; odası düzenli mi, gerekli okul araç ve gereçleri bulunuyor mu? veya onun dikkatini dağıtacak birşey var mı? Örneğin televizyonun, telefonun ve bilgisayarın bu çalışma odasından uzakta olması iyidir.

Çocuğunuzun okul hayatı ile ilgili daha detaylı bir şekilde ilgilenin, ona o gün okulda ne yaptığını veya arkadaşlarıyla neler yaptığını sorun. Özellikle çocuğunuzla beraber sesli bir şekilde sırayla kitap okumakta çocuğu desteklemede en etkili yöntemlerden biridir. Önemli olan, o ödevlerini yaparken onunla beraber olduğunuzu, ilgilendiğinizi hissettirin. Onun her ödevini yapmada bilgileriniz yeterli olmayabilir, buna gerekte yoktur, ama onun çabaladığını gördükçe onu destekleyin ve yanında olun. Eğer birçok ödevini yapmışsa, arada bir dinlenme mo-

lası verin. Çocuğun ödevlere karşı isteğinin korunması için, ödevlerini yapma yönteminin ilgi çekici ve hoş olması gereklidir.

SEVGİLİ VELİLER,

- Eğer çocuğunuz okulda başarısız oluyorsa, çocuğunuzda bazı öğrenme zorlukları olabilir.
- Onları başarısızlıklarından dolayı tembellikle, şımarıklıkla, hele hele aptallıkla kesenlikle suçlamayınız.
- Tüm çocukların yaklaşık % 10 nun öğrenme zorluğu çektiklerini biliyor muydunuz? Bu şu demek ki, hemen hemen her sınıfta öğrenim zorluğu çeken iki çocuğumuz var demektir.
- Onlara destek olun, onlar ellerinden gelenin en iyisini yapmakta, fakat bu zorluklar nedeniyle bir türlü başarılı olamamaktadırlar. En azından onların bu çabalarını ödüllendirin.
- Çocuğunuzun da diğer tüm çocuklar gibi, kanun önünde iyi bir eğitim almaya hakkı vardır. Çocuk için sunulan bu araştırmalara ve onun sonucunda çocuğa verilecek olan destek eğitimlerine olumsuz tavır koyarak onu bu haktan mahrum etmeyiniz.
- Bu nedenle, okulda çocuğun hangi konularda öğrenim zorluğu çektiğini belirlemek için okul psikoloğu bazı çalışmalar yapacaktır. Bu konuda onlara destek olun ve onlarla ortak çalışın.
- Okul personeli ile birlikte çocuğunuz için faydalı olabilecek en iyi ve uygun öğrenim planının yapılması konusunda onlarla işbirliği yapın ki, çocuğunuz bu öğrenme problemleriyle tek başına çaresiz, yardımsız kalmasın.